

Posudek vedoucí diplomové práce Bc. Anny Krbečkové

Strategie zvládnání stresu u strojvedoucích

Předkládaná práce se věnuje tématu z oblasti dopravní psychologie, konkrétně problematice zvládnání stresu u strojvedoucích. Autorka si vybrala téma na podkladě vlastního dlouhodobého zájmu k jeho zpracování zvolila empirický kvantifikující popisný design výzkumu. Stres a jeho zvládnání u strojvedoucích vnímá jako jeden ze zásadních faktorů zajištění bezpečnosti na železnici. V této perspektivě dostává vlastní diplomní projekt relevanci a potenciál výzkumu vytvářejícímu podklad pro přenos do profesní praxe. Projekt předkládané práce vznikl relativně dlouho, resp. forma jeho empirického zpracování. Dopravně psychologický výzkum v prostředí železnice nemá prakticky žádnou tradici v české odborné literatuře a jeho realizace tak v praxi naráží na řadu praktických a organizačních bariér. V základním modu je ale limitován nedostatečnými teoretickými oporami, které by se mohly stát vhodným východiskem pro diplomní výzkum.

V přehledové části projektu autorka nabízí čtenáři základní teoretickou orientaci v problematice zátěže, stresu a jeho zvládnání. Akcentuje zdroje a perspektivy, které mají relevanci a vazbu na zvládnání stresu v prostředí dopravy. Stěžejní součástí přehledové části diplomové práce kolegyně Krbečkové je kapitola 3. Pracovní prostředí a profese strojvedoucího a kapitola 4. Výzkumy v oblasti zátěže a stresu v dopravě. V kapitole 3. autorka seznamuje čtenáře s charakterem a nároky profese strojvedoucích a uvažuje především o roli strojvedoucích v zajišťování bezpečnosti na železnici. Zajímavým momentem tohoto oddílu je fakt, že se v minimální míře opírá o odborné zdroje. Autorka zde zhodnocuje vlastní praktické zkušenosti, které vhodně a cíleně propojuje s platnou legislativou na poli železniční dopravy. V oddíle 3.4. je rovněž minimum citačních zdrojů a to i přes to, že kapitola v podstatě zprostředkuje určitý pohled na to, co vše zahrnují determinanty psychické zátěže strojvedoucích. Z hlediska formálního by bylo na místě uvést zdroj, kterým je výčet determinant inspirovaný, případně jasně uvést, že jde o původní autorskou konstrukci a zpřesnit opory pro její sestavení. Čtvrtá kapitola nabízí čtenáři přímé teoretické opory pro vlastní výzkum autorky. Je trochu ku škodě věci, že je tato kapitola jen velmi stručná a čítá jen 2 strany, z nichž železnici jsou věnovány jen dva odstavce. Ačkoliv i uvědomuji, jak obtížné je pracovat v diplomovém projektu s velmi málo probádaným tématem, domnívám se, že by bylo vhodné pro čtenáře charakter dostupnosti relevantních zdrojů jasně doložit; například pracovat s přesným popisem procesu realizace řešení k tématu (včetně slov použitých k vyhledávání a zdrojových databázích). Ve 3. nebo ve 4. kapitole by podle mého názoru bylo vhodné věnovat dostatečný prostor teoretickému pohledu, o který se opírá vlastní empirická část (resp. teorii i výzkumu, který dal vzniknout použitému nástroji pro sběr dat. A to zejména z toho důvodu, že na tomto pohledu autorka staví formulaci otázek pro vlastní výzkum.

Vlastní empirická část je pečlivě zpracovaná, uspořádaná dle zvyklostí v kvantifikujícím psychologickém výzkumu a sepsaná čtivým jazykem. Autorka formuluje pro vlastní výzkum dvě výzkumné otázky, které směřují k popisu frekvence výskytu a intenzity užívání strategií zvládnání stresu pojmenovaných Janke a Erdmanovou (2003). Výzkumné otázky dále rozšiřuje hypotéza, jejíž formulace není úplně dobře srozumitelná a pro kterou autorka také nenabízí dostatečně silné teoretické opory – opírá se o v tomto bodě o předpoklady pro výkon profese strojvedoucího, ovšem jen velmi vágně (je prostý fakt, že strojvedoucí při procesu přijímání k výkonu této profese vykonávají psychologické testy důvodem předpokládat, že více než jiné profese využívají pozitivní strategie pro zvládnání stresu?). Kapitola 7 podává v přehledně uspořádané podobě výsledky provedeného šetření za účelem odpovědět na formulované výzkumné otázky. Autorka vlastní popis četnosti výskytu a preferencí užívání souboru prověřovaných strategií pro zvládnání stresu strukturuje odlišením tří hladiny výskytu strategií zvládnání

stresu u strojvedoucích podle míry četnosti jejich zastoupení ve výzkumném vzorku. Tím si otevírá cestu k interpretativnímu, vysvětlujícímu popisu získaných výsledků. Dle mého názoru ale potenciál, jaký zvolený výzkumný problém slibuje není vytěžen. Nad rámec kvantifikace se čtenář o výsledcích výzkumu moc nedozví. Autorka jako by se obávala zamýšlet nad zjištěnými výsledky a pokusit se o akcentování nějakého zajímavého momentu. Přitom právě zde by mohla autorka vlastní zkušenost a znalost specifik profese strojvedoucího zhodnotit. Jistě by také v tomto bodě mohly dobře sloužit pečlivěji zpracované teoretické opory – zkrátka v popis výsledků výzkum by nám nemělo dostačovat uvést k jakým výsledkům ve výzkum docházíme, ale měli bychom se pokoušet zjištěným výsledkům rozumět, dát jim hloubku zasazením do nějakého rámce překračujícího vlastní provedený výzkum. Za poněkud mimo rámec záměrů výzkumu považuji „Komentáře strojvedoucích k žádosti o představu situace, která jim evokuje stres“ – str. 73. Není mi zřejmé, jak či ve vztahu ke které výzkumné otázce nebo s jakým záměrem byly přeepsané výpovědi strojvedoucích do výzkum zakomponovány. Výrazně narušují koherenci prezentovaného výzkumu.

Práci kolegyně Krbečkové celkově hodnotím jako velice zdařilou. Ocenila jsem odvahu autorky studovat a zkoumat prakticky v psychologickém výzkumu neznámé téma a neztratit – navzdory nepříznivých okolnostem- o výzkum zvoleného tématu zájem. Kolegyně Krbečková si v průběhu zpracování diplomního projektu osvojila řadu dovedností potřebných pro zpracování výzkumu s oporou standardizovaných psychologických nástrojů pro sběr, získala kritický náhled na limity užívání standardizovaných dotazníků ve výzkumu a především české odborné literatuře nabídla zcela novou oblast badatelského zájmu. Doufám, že všechny kritické momenty, na které zejména finalizace jejího diplomového projektu poukázala, bude umět ve své další profesní dráze zhodnotit. Pro obhajobu autorku vyzývám k „doplnění“ interpretativního pohledu na zjištěné výsledky (a to nad rámec stále ještě spíše popisu na straně 76- 77) - Je možné zjištěné výsledky nějak vysvětlit povahou, nároky, specifičností nebo psychologickými nároky profese strojvedoucího? Můžeme zjištěné struktury zastoupení strategií pro zvládání stresu nějak vysvětlit/nějak rozumět tomu, proč jsou jaké jsou? K obhajobě navrhuji hodnocení velmi dobře.

Praha 24.7. 2023

Doc. PhDr. Gabriela Málková, Ph.D.